

7. При призначенні судами покарання та звільненні осіб від кримінальної відповідальності та покарання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Франкл В. Человек в поисках смысла : монография / В. Франкл. – М. : Прогресс, 1990. – 366 с.
2. Ашаффенбург Г. Преступление и борьба с ним. Уголовная психология для врачей и социологов : монография / Г. Ашаффенбург. – Одесса : Типография Т. Неймана. – 1906. – 167 с.
3. Ратинов А. Р. Личность преступника: психологические аспекты / А. Р. Ратинов // Новая Конституция и актуальные вопросы борьбы с преступностью. – Тбилиси : Мцниереба, 1979. – С. 160-168.
4. Зелинский А. Ф. Криминология. Курс лекций / А. Ф. Зелинский. – Х. : Прапор, 1996. – 260 с.
5. Ситковская О. Д. Психология уголовной ответственности : монография / О. Д. Ситковская. – М. : НОРМА, 1998. – 285 с.
6. Антонян Ю. М. Психология преступника и расследования преступлений : монография / Ю. М. Антонян, М. И. Еникеев, В. Е. Эминов. – М. : Юрист, 1996. – 336 с.
7. Реан А. А. Агрессия и агрессивность личности / А. А. Реан // Психолог. журн. – 1996. – Т. 17. – № 5. – С. 3-17.
8. Балабанова Л. М. Судебная психология (вопросы определения нормы и отклонений : моногр. / Л. М. Балабанова. – Д. : Сталкер, 1998. – 432 с.
9. Зелинский А. Ф. Криминальная психология : монография / А. Ф. Зелинский. – К. : Юринком Интер, 1999. – 240 с.
10. Королев В. В. Психические аномалии как объект криминологического исследования / В. В. Королев // Сов. государство и право. – 1985. – № 5. – С. 74-78.
11. Антонян Ю. М. Криминальная психология : монография / Ю. М. Антонян, В. В. Гульдан. – М. : Наука, 1991. – 248 с.
12. Ганнушкин П. Б. Особенности эмоционально-волевой сферы при психопатиях / П. Б. Ганнушкин // Психология эмоций : Тексты / под ред. В. К. Вилонаса, Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – С. 252-279.
13. Блага А. Б. Криминологічні особливості жіночої злочинності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. Б. Блага ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2000. – 16 с.
14. Подільчак О. М. Мотиви та мотивація злочинів, учинених жінками : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. М. Подільчак ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2005. – 20 с.
15. Дишлевой О. Ю. Механізми регуляції сексуальної поведінки чоловіків із психічними розладами, які вчинили зґвалтування (диференційна діагностика, психокорекція раптофілії) : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 14.01.16 / О. Ю. Дишлевой ; Харк. мед. акад. післядипл. освіти МОЗ України. – Х., 2004. – 19 с.
16. Лукаш А. С. Зґвалтування: криминологічна характеристика, детермінація та їх попередження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. С. Лукаш ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2007. – 19 с.

УДК 343.8(73+410+48)

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СВІТІ НА ПРИКЛАДІ США, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ І СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН

Давиденко М. Л.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Анотація: у статті розглянуто питання розвитку кримінальної політики на прикладі США, Великобританії і в скандинавських країнах. Досліджено історію розвитку кримінальної політики, зроблено порівняльний аналіз різних концепцій протидії злочинності шляхом застосування покарання. Зроблено аналіз нових світових практик протидії злочинам.

Ключові слова: кримінальна політика, тактика гарячих точок, третій сектор, теорія розбитих вікон.

Аннотация: в статье рассмотрены вопросы развития уголовной политики на примере США, Великобритании и в скандинавских странах. Исследована история развития уголовной политики, сделан сравнительный анализ различных концепций противодействия преступности путем применения наказания. Сделан анализ новых мировых практик противодействия преступлениям.

Ключевые слова: уголовная политика, тактика горячих точек, третий сектор, теория разбитых окон.

Annotation: the article discusses the criminal policy of the example of the US, Britain and the Scandinavian countries. Studied the history of criminal policy, the comparative analysis of different concepts of combating crime through punishment. The analysis of new global practices in combating crime.

Key words: the criminal policy, tactics hotspots, the third sector, broken windows theory.

Профілактична діяльність бере свій початок з 1829 року, а саме зі створення міністром внутрішніх справ Великобританії сером Робертом Пілем Лондонської муніципальної поліції, основною задачею якої було попередження злочинів та безпорядків. Формою попередження було визначено патрулювання на вулицях Лондону. Протягом останніх ста років основним методом профілактики злочинів залишалось патрулювання, яке методом

заликування повинно було стримувати бажання скоювати злочини. Інша профілактична робота розглядалась як другорядна.

У кінці XIX ст. видатний австрійський кримінолог Франц фон Лист визначав поняття кримінальної політики у широкому сенсі як систематичну сукупність підстав, що опираються на наукове дослідження причин злочинну і дії, що виробляються покаранням, – підгрунття, згідно з якими держава за допомогою покарання і близьких йому інститутів повинна боротися зі злочинністю [1, с. 7]. Отже метод заликування продовжував бути основним засобом профілактики.

В основі заликування покладена ідея гріха і порушенням Божественного закону, що встановлений для життя на землі, та покарання як земної кари. С. К. Гогель відмічав, що поняття репресії, які здійснюються від імені держави його органами виникло з того часу, коли злочин перестали розглядати як порушення прав та інтересів окремих осіб, і визнали, що злочинним діянням завдається шкода порядку у суспільстві [2, с. 127].

Починаючи з кінця XIX століття стало очевидно, що покарання і заликування не дають того результату, на який усі сподіваються, а саме зниження злочинності. В суспільстві виникла потреба нових ідей. Вчені кримінологи запропонували декілька таких ідей, основні з яких були перевиховування злочинців, включаючи медичні засоби, та ідея соціального захисту суспільства від соціально небезпечних осіб.

Вперше ідею соціального захисту сформулював італійський кримінолог Е. Феррі. Він вважав покарання неефективним засобом протидії злочинності і наводив цікавий приклад як аргумент своєї позиції. У XVI ст. у Німеччині під час тридцятирічної війни поширилося бродяжництво та жебракування. Уряд застосовував до бродяг різні види покарання, такі як: фізичні покарання, нанесення клейма, смертна кара. Був період коли в країні не вистачало лісу для шибениць і мотузок. Але бродяжництво зникло тільки після зміни соціальних умов у країні [3, с. 210]. Феррі запропонував використовувати тюрми для ізолювання небезпечних осіб від суспільства. «У всякому разі під час лікування злочинності, як і при лікуванні усякої загальної або душевної хвороби, необхідно видаляти тих осіб, котрі найменше пристосовані до життя» [3, с. 519].

Теорія соціального захисту, знайшла свою підтримку і у працях видатного австрійського юриста кримінолога Франца фон Ліста (1851 – 1919). Але він не відмовлявся від ідеї заликування, як мети покарання, він запропонував застосовувати диференційний підхід при застосуванні покарання в залежності від типів злочинців, а не від виду злочину який вони скоїли. Для досягнення цієї мети, Ліста пропонував: по-перше, на науковому рівні проаналізувати особу злочинця, класифікувати злочинців на найбільш типові групи, теоретично обґрунтувати найбільш доцільні заходи впливу на кожен кримінальний тип; по-друге, розробити оптимальну систему каральних заходів і відповідний механізм постійного аналізу їх ефективності і корекції; по-третє, відповідним чином готувати судій та працівників тюремних установ [4, с. 77].

Більшість кримінологів підтримувала ідею про те, що кримінальне покарання повинно носити характер «реабілітаційного втручання», а не бути тільки мірою відплати, та мірою ізолювання. Ця теорія панувала в кримінології починаючи з 1890-х років по 1970-ті роки. Знайшла вона своє місце і в кримінальній практиці. Суди часто виносили вироки без позбавлення волі, при роботі з правопорушниками використовувались дані соціологічних досліджень і психіатричні розробки, проводилась робота з правопорушниками та їх сім'ями.

В Україні, не зважаючи на те що вона була у більшості своєї у складі Радянського Союзу, у першій треті XX століття кримінологія стрімко розвивалась і була частиною європейської кримінології. Аналіз кримінологічної літератури дає можливість зробити висновок, що вчені того періоду виділяли два напрями кримінальної політики, перше базувалося на ідеї про те, що радикальні соціальні реформи разом зі зростанням благополуччя народу обов'язково приведуть до повного знищення злочинності. Другий шлях ґрунтувався на теорії, яка розглядала злочинця або як декласованої, і відповідно асоціальної або як патологічної людини з медичної точки зору.

Соціологічними методами дослідження особистості злочинця користувалися М. М. Гернет, О. А. Герцензон та інші вчені юристи того часу. Деякі вчені визнавали роль біологічних факторів, але домінуючими вважали соціальні. П. Любинський, досліджуючи статеві злочини проти дітей вказував, що такі злочини обумовлені не тільки розладами психологічного характеру і «сексуальними аномаліями», але й слабкістю соціального контролю і дефектами моральних стримуючих факторів у статевій сфері [5, с. 104].

Заперечуючи існування такого біологічного типу, як неповнолітній вбивця В. І. Куфасєв причинами скоєння дітьми вбивств вважав нездорові умови середовища в якому перебувала дитина [6, с. 123-140].

Але більшість дослідників в 20-ті, 30-ті роки XX століття були лікарі психіатри, психологи, біологи, а юристи використовували в своїх працях результати цих досліджень. Виступаючи у Московському психоневрологічному інституті на Першому з'їзді, присвяченому питанням психоневрології, відомий юрист С. В. Познішев, вказував, що при вивченні особи злочинця, пріоритет необхідно надавати психологічним методам вивчення, які, на його думку, повинні проводитись в супроводі лікаря [7, с. 246-319]. Показовими є і виступи на секційних засіданнях, де виступили С. В. Познішев («Класифікація злочинців», «Психологічна експертиза в кримінальному суді», «Про кримінально-психологічні лабораторії»), І. І. Станкевич («Домові злодії з точки зору кримінальної психології»), О. А. Скворцова («Повії-злодійки з точки зору кримінальної психології»), Н. В. Терзієв («Екзогенні злочинці та їх різновиди») та інші.

Типовою для того часу є і думка професора Е. К. Краснушкіна, який використовуючи психіатричні критерії розділяв злочинців на такі типи: 1) психічно хворі, 2) психопатичні особи, 3) розумово відсталі (олігофрени), 4) душевно здорові. Використовуючи дані психіатричних експертиз, Е. К. Краснушкін встановив дуже високий рівень психічних патологій і розумової відсталості у злочинців. На його думку, це обумовлено тим, що «... для проковування спеціальної кримінальної реакції у психопата або олігофрена, як і у психічно повноцінної людини, необхідна відповідна констеляція обставин. Звичайно, психопат і олігофрен внаслідок наявних у них дефектів апарату соціальної пристосованості не витримують мінімуму несприятливих зовнішніх умов, зовсім ще не

приводять психічно повноцінних осіб до кримінальної реакції. Якщо для останніх потрібен життєвий шторм, щоб кинути їх на шлях правопорушення, то для психопата і олігофрена буває для цього достатньо легкого вітерцю» [8, с. 11, 13].

У європейських країнах та в Сполучених Штатах набула широкої підтримки теорія соціального захисту. У середині ХХ століття Філіппо Граматика відкрив у Венеції (Італія) центр дослідження соціального захисту. У 1947 році відбулась перша конференція з питань соціального захисту в Сан-Ремо (Італія), друга – у 1949 році в місті Льеж (Франція). У результаті з 1950 року практика протидії злочинності стала набувати форми поєднання соціальних реформ і індивідуальної роботи з правопорушниками з метою їх ресоціалізації. Але починаючи з 1970-х років США і Великобританія у своїй кримінальній політиці практично відмовились від принципу гуманізації покарання, і переважно стали будувати практику протидії злочинності заснованої на ізоляції небезпечних злочинців від суспільства. Було відроджено ідею помсти, що була практично забута у ХХ столітті.

Вказані зміни були обумовлені цілим рядом причин. Відомий кримінолог, Девід Гарленд вважає що, основною причиною стало те, що не зважаючи на всі зусилля з боку держави, злочинність зростала, а віра у те, що держава може забезпечити безпеку громадян та встановити соціальний контроль за злочинністю зменшувалась. Цей песимістичний погляд також поширювався на профілактичні теорії, які на думку суспільства не оправдали покладених на них сподівань. З середини 1970-х років теорії згідно яких злочинність повинна зменшуватися в результаті соціальних реформ, зростання загального благополуччя та переховування правопорушників почали втрачати суспільну підтримку. Відповідно стало зростати громадське обурення, все більше почала підкреслюватися потреба у безпеці. Образ жертви став домінуючою фігурою, витіснивши собою образ правопорушника. Методи виправлення злочинців відходять на другий план, їх інтереси практично перестають ураховуватися. Інтереси правопорушників та інтереси суспільства поступово починають сприйматися як діаметрально протилежні.

На думку Гарленда така ситуація привела до ідеологічного вакууму в сфері кримінальної політики, який тривав до 1990-х років, коли почала формуватися нова кримінологічна і кримінальна політика, які були акцентовані не на соціальну і індивідуальну профілактику, а на ситуації, території, і результати, що можуть бути вимірювані [9, с. 45].

Основні зміни, що відбулися у кримінальній політиці США і Великобританії – це зміни на рівні способу мислення цілого покоління. В суспільстві сьогодні діють нові когнітивні посилювачі, нормативні установки і емоції. У результаті змінився підхід до кримінальної політики. Законодавці все більш орієнтуються не на наукові розробки фахівців, а на інтереси політичних партій. Під впливом суспільних настроїв інститути кримінальної юстиції змінили свою політику. Система юстиції будує свою роботу за принципом – мінімум затрат, максимум ефекту.

Прикладом поліцейської інноваційної стратегії у сфері протидії злочинності є «теорія розбитих вікон», яка є результатом практичної діяльності. Політика розбитих вікон, що впроваджена у США у 1980-х роках, побудована на ідеї нетерпимості до самих незначних правопорушень з метою підтримання безпеки громад і запобігання зворушенням або злочинам. «Broken – windows» це метафора, яка породила безліч методів і є прикладом превентивної стратегії, яка, в першу чергу, була розроблена практикуючими поліцейськими. «Нульова толерантність поліції», так вона була сформульована в Нью-Йорку в 1990-х роках, це, ймовірно, найвідоміший і обговорюваний з багатьох практикується версій теорії розбитих вікон [10, с. 77].

Серед засобів протидії злочинності пріоритет отримали невідворотність покарання, більш суворе поведження з правопорушниками. У сфері кримінальної політики було зроблено історичне повернення до тюрми. С початку ХХ століття тюрма розглядалась як проблемний інститут, який не виконує завдання перевиховування злочинців, йшли пошуки альтернативної заміни тюрмі. Все це змінилось в останні десятиріччя в США і Великобританії.

Серед причин такої ситуації виділяють демографічні, економічні і соціальні зміни у країнах заходу, які відбулись у останні десятиріччя. В кінці ХХ століття у цих країнах спостерігається наростання соціальних змін. Неоліберальна економічна політика збільшила дистанцію між бідним і багатими, між білими і так званими кольоровими, між заможними районами і депресивними кварталами. Серед маргінальної частини суспільства стали поширюватися наркоманія, вагітність неповнолітніх, залежність від соціального забезпечення. Але робити висновки про те, чи є такі зміни у кримінальній політиці соціально обумовлені можна тільки зробивши порівняльне дослідження з іншими країнами, які знаходяться у приблизно подібних умовах, таких як, наприклад, скандинавські країни.

Незважаючи на те, що довіра скандинавської громадськості до поліції залишилася відносно високою, в той же період, критики традиційної діяльності поліції і прихильники інновацій у кінцевому підсумку закріпилися в цих країнах. Тому в діяльності поліції цих країн також відбуваються зміни. Так, у середині 1990-х років «Нью Йоркська модель» була підтримана спочатку засобами масової інформації у Скандинавії, а через кілька років концепція нульової терпимості була прийнята політиками і практиками в галузі попередження злочинності.

Тактика гарячих точок тепер також знайшла своє застосування в скандинавських країнах, як стратегія профілактики злочинності в проблемно-орієнтованих проектах. Прикладом такої діяльності є проект проти торгівлі наркотиками в Васа парку (Vasa park) в Стокгольмі і проект проти піратських таксі в Таунсберге [11, с. 53].

Як і всяка діяльність, особлива діяльність, що стосується усіх громадян, така як протидія злочинності, не може обійтись без критики, тем паче, що злочинність продовжує існувати і викликає незадоволення в суспільстві. З'явилися і критики методу гарячих точок, які відзначили що локально орієнтовані стратегії не вирішують ситуацій, а його результати є короткостроковими і не так легко передаються поширенню.

Новим у кримінальній політиці стало і впровадження у кримінальну політику протидії злочинності опиту застосування так званого третього сектору. У 1989 році Норвезькою національною Радою щодо попередження злочинності була створена модель для координації місцевих суб'єктів попередження злочинності (SLT). Модель SLT являє керівну стратегію, в якій муніципалітети і поліція повинні бути рівними партнерами в ініціюванні соціального контролю і заходів профілактики злочинності, що приймаються на місцевому рівні. Поліція, школи і організації охорони здоров'я і соціального забезпечення, таким чином, стали спільно представлені в SLT. Подібні моделі були

також розроблені в Данії і Швеції. Це новий напрям у кримінальній політиці, який виник в останні десятиріччя, і стрімко розвивається. Державна кримінальна юстиція більш не претендує на монополію у боротьбі зі злочинністю і формує союзи з різними недержавними структурами і підтримує їх діяльність. У результаті поряд із поліцейськими і пенітенціарними установами з'явився третій сектор (Third Party Policing).

Новий сектор займає проміжний статус між державою і громадянським суспільством, він об'єднує діяльність поліції і громадян.

Оцінка норвезької моделі застосування третього сектора показала, що партнерські відносини засновані на ініціативі поліції та залежать від поліцейського переконання або примусу [12, с. 75].

У 1979 році Голдштейн (Goldstein) представив концепцію «проблемно-орієнтованої поліцейської діяльності» (POP) як новий спосіб мислення. Норвезький директорат національної поліції вирішив у 2002 році, що POP повинен бути застосований у всій профілактичній діяльності поліцейських, і відповідно, різні округи поліції здійснили різні проекти. Схожа ініціатива була зроблена шведами. Національна рада поліції і POP була введена в базу підготовки в поліцейських академіях в Норвегії і Швеції.

У липні 2009 року урядом Норвегії було представлено національну стратегію профілактики, спрямовану на посилення профілактичної діяльності в усіх громадських секторах. Шведська і Норвезька влада в 2010 році ініціювала подібні процеси з метою підвищення ефективності діяльності поліції. Урядом Швеції було направлено комісію до Національної ради поліції (Rikspolisstyrelsen), доручивши їм здійснювати різні заходи, спрямовані на підвищення ефективності діяльності поліції і розробити систему оцінки в Раді національної поліції.

Якщо у сфері поліцейської діяльності скандинавські країни багато у чому запозичили у США і Великобританії, і тут вони розвиваються у одному напрямі, але це не можна сказати про політику системи покарання. Система покарання скандинавських країн продовжує ступовання ідеї перевиховування злочинців та їх ресоціалізації.

Тюрми в Скандинавії орієнтовані переважно на вирішення двох завдань: створення програм з профілактики нових злочинів і розробку заходів щодо попередження деструктивних станів правопорушників. Для реалізації цих завдань фахівцями проводиться робота щодо виявлення особистісних якостей засудженого, а також вивчення ситуацій і обставин, що підвищують ризик повторної злочинності.

У Норвегії поведінку з засудженими ґрунтується на концепції соціально-етичного виховання винних. Відповідно до цієї концепції каральні властивості перебування винних в умовах ізоляції від вільного суспільства зводяться до мінімуму. Для вирішення питань ресоціалізації та адаптації ув'язнених з червня 2002 року на службовців в'язниць був покладений додатковий обов'язок – кураторство трьох-чотирьох ув'язнених. Головна мета полягає в тому, щоб у кожного ув'язненого був куратор, зацікавлений в організації виправлення і навчання ув'язненого. З цією метою куратор повинен створювати умови, які стимулюють у в'язнів бажання і волю до виправлення. Куратор зобов'язаний робити все можливе для підтримки такої мотивації ув'язнених і активно з ними взаємодіяти [13, с. 24].

В подібному руслі будується і пенітенціарна політика Фінляндії. Ще на початку ХХ століття Фінляндія була в числі лідерів по кількості злочинів. Однак починаючи з 1960-х років у Фінляндії почалися зміни пенітенціарної системи. В основу реформи були закладені дві ідеї, перша, – це ідея про те, що покарання і рівень злочинності не пов'язані один з іншим; друга – тюрма не може виправити людину, а навпаки, людина може там удосконалити свої злочинні навички, і поширити коло кримінальних зв'язків.

Головний напрям діяльності фінських тюрм є реабілітація правопорушників. Для досягнення мети перевиховування злочинців, на думку фінів, умови в тюрмі не повинні принижувати людську гідність, в'язні не повинні страждати перебуваючи у тюрмі. З кожним в'язнем працює багато фахівців психологи, лікарі, педагоги, наркологи, священники, соціальні працівники. У кожного в'язня є свій «радник майбутнього», який допомагає скласти індивідуальний план реабілітації, що включає навчання або роботу, психічну або душевну корекцію.

Порівнявши стан кримінальної політики у США, Великобританії і скандинавських країн, можна зробити висновки про те, що на цей час нові погляди, ідеї і практика кримінальної політики співіснують зі старими теоріями і практикою, і перебувають з ними у взаємодії. Історичні зміни проходять поступово і не в усіх країнах однаково. У світі визначились дві позиції, які полягають у позиції США і Великобританії з одного боку, і позиції скандинавських країн – з іншого. Одночасно ці позиції у деяких аспектах співпадають і доповнюють одна одну, а в деяких аспектах мають принципові розбіжності. Тотожність спостерігається у питаннях застосування поліцейської практики. Це стосується такої практики, як тактика гарячих точок, взаємодія з третім сектором, акцентування на максимальний ефект при мінімальних затратах тощо.

Подібним у всіх країнах є існування нового третього сектору, що зменшує акцент протидії злочинності від установки на помсту і залякування до орієнтації на попередження злочинів і усунення криміногенної ситуації. Наявність цього сектору має вплив на формування кримінальної політики державними органами, які реагують на настрої громадян і політичну ситуацію.

Відмінністю кримінальної політики США, Великобританії і скандинавських країн є те, що перші дві країни практично відмовились від ідеї перевиховування злочинців, і головним завданням тюрм вбачають ізолювання правопорушників з метою соціального захисту суспільства. А в скандинавських країнах, навпаки, продовжується традиція перевиховування в'язнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лист Ф. Задачи уголовной политики. Преступление как социально-патологическое явление / Сост. и предисл. В. С. Овчинского. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 110 с.
2. Гогель С. К. Курс уголовной политики в связи с уголовной социологией / Сост. и вступ. статья В. С. Овчинского, А. В. Федорова. – М.: ИНФРА-М, 2012. – IV. – 386 с.
3. Ферри Э. Уголовная социология. – М., 1908. – 306 с.

4. Лист Ф. Учебник уголовного права (общая часть). – М., 1903. – 248 с.
5. Люблинский П. Половые посягательства против детей // Проблемы преступности. – 1926. – Вып. 1. – С. 91-122.
6. Куфаев В. И. Детские убийства // Проблемы преступности. – 1926. – Вып. 1. – С. 87-115.
7. Психология, неврологи и психиатрия. – М., 1923. – Т. 3. Психология, неврологи и психиатрия. – 285 с.
8. Краснушкин Е. К. Что такое преступник? // Преступники и преступность: Сб. Московского Кабинета по Изучению Личности Преступника и Преступности. – Вып. 1 – М., 1926. – С. 8 – 23.
9. Garland D. The new criminologies of everyday life: Routine activity theory in historical and social context. In: Hirsch Avon, Garland D, Wakefield A (eds). Ethical and Social Perspectives on Situational Crime Prevention. – Oxford: Hart. – 2000. – P. 348
10. Багреева Е. Г. Об организации пенитенциарных систем в международной практике // Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление. – 2012. – № 5. – С. 114 – 121.
11. Sousa WH, Kelling. GL Of “broken windows”, criminology, and criminal justice. In: Weisburd D, Braga AA (eds). Police Innovation: Contrasting Perspectives. – Cambridge: Cambridge University Press. – 2006. – 245 p.
12. Gundhus HI, Egge M, Strype J, Myhrer T-G. A Model for Crime Prevention? Evaluation of a Model for Coordination of Local Crime Preventive Enterprises (SLT)]. – Oslo: Politihøgskolen. – 2008. – 423 p.
13. Knutsson J, Søvik K. Problemorientert politiarbeid i teori og praksis Problem-Oriented Policing in Theory and Practice]. – Oslo: Politihøgskolen. – 2005. – 340 p.

УДК 343.521

ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОБ’ЄКТИВНИХ ОЗНАК СЛУЖБОВИХ ЗЛОВЖИВАНЬ, ЩО ПОРУШУЮТЬ ПОРЯДОК ОБІГУ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

Биков К. Г.,

здобувач кафедри кримінально-
правових дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: у статті розглянуто питання щодо характеристики об’єкту, предмету та ознак об’єктивної сторони складів злочинів, пов’язаних з порушенням службовою особою порядку складання та обігу офіційних документів, передбачених статтями 357 та 366 КК України. Проаналізовано підстави віднесення викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними або їх пошкодження (ст. 357 КК України) до групи корупційних злочинів, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, та відсутності у переліку примітки до ст. 45 КК України зловживання, пов’язаного з службовим підробленням. Зроблено висновок щодо необґрунтованості та безпідставності наявності у складі злочину, передбаченому ст. 357 КК України, такого способу його вчинення як «шляхом зловживання службовим становищем».

Ключові слова: корупційний злочин, офіційний документ; зловживання службовим становищем; службове підроблення.

Анотация: в статье рассмотрены вопросы характеристики объекта, предмета и признаков объективной стороны составов преступлений, связанных с нарушением служебным лицом порядка составления и обращения официальных документов, предусмотренных статьями 357 и 366 УК Украины. Проанализированы основания отнесения похищения, присвоения, вымогательства документов, штампов, печатей, завладения ними или их повреждения (ст. 357 УК Украины) к группе коррупционных преступлений, в случае их совершения путем злоупотребления служебным положением, и отсутствия в перечне примечания к ст. 45 УК Украины злоупотребления, связанного со служебным подлогом. Сделан вывод о необоснованности и беспочвенности наличия в составе преступления, предусмотренного ст. 357 УК Украины, такого способа его совершения как «путем злоупотребления служебным положением».

Ключевые слова: коррупционное преступление, официальный документ, злоупотребление служебным положением, служебный подлог.

Annotation: the questions of description of object are examined in the article, object and signs of objective side of compositions of crimes, related to disturbing drafting and appeal of official records, foreseen the articles 357 and 366 Criminal code of Ukraine an official person. The grounds of taking of theft, appropriation, extortion of documents, stamps, seals are analysed, pernacencies by them or their damage (item 357 Criminal code of Ukraine) to the group of corruption crimes, in the case of their feasance by cumshawing, and absence in the list of note to the item 45 Criminal code of Ukraine of abuse, related to the official forgery. Drawn a conclusion about a groundlessness and groundlessness of presence in composition a crime, foreseen an item 357 Criminal code of Ukraine, such method of his feasance as «by cumshawing».

Key words: corruption crime, official record, cumshawing, official forgery.

Формування в Україні засад громадянського суспільства, становлення нашої країни як демократичної, соціально-правової держави, розвиток міжнародного співробітництва безпосередньо пов’язані з належним функціонуванням державного та приватного секторів. Відповідно до ст. 19 Конституції України [6], посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Разом з тим, корупційність українського суспільства, що пов’язана з різного роду службовими зловживаннями, на сьогодні просто величезна і для попередження необоротних процесів в економіці, держава повинна зробити боротьбу з проявами таких зловживань своїм пріоритетним завданням [4].